

<https://doi.org/10.31891/PT-2025-1-2>

УДК 159.93:371.2

Людмила МАТОХНЮК

доктор психологічних наук, професор,
Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця
<https://orcid.org/0000-0002-6316-2352>

e-mail: Lyda1974@gmail.com

Вероніка ШВЕЦЬ

здобувачка спеціальності 053 «Психологія»
Донецький національний університет ім. Василя Стуса, м. Вінниця
e-mail: shvets_v@donnu.edu.ua

РОЗУМІННЯ ВЛАСНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ СУЧАСНИМИ ПІДЛІТКАМИ

Стаття досліджує гендерну ідентичність підлітків, зокрема її невизначеність та конфліктність, що можуть спричиняти психологічний дискомфорт. Гендерна ідентичність розглядається як динамічний процес усвідомлення себе через соціальні ролі та поведінку. У статті обгрунтовано вибірку, враховуючи репрезентативність навчального середовища, вікову специфіку та статевий розподіл респондентів. Для збору даних було використано проєктивний метод незакінчених речень «Я – чоловік / жінка», який охоплює три компоненти гендерної ідентичності: змістовно-когнітивний, мотиваційно-діяльнісний та емоційно-оцінний. Підлітки переважно визначають себе через біологічну стать, поєднуючи традиційні гендерні уявлення з прагненням до рівності та самовираження. Хлопці орієнтовані на успіх і лідерство, дівчата – на безпеку та рівні права. Відзначено поступову трансформацію гендерних моделей і необхідність подальших досліджень.

Ключові слова: гендер, ідентичність, соціальні установки, самовираження, цінності, сім'я, стосунки, партнери, сімейні пари.

Liudmyla MATOKHNIUK, Veronika SHVETS

Vasyl' Stus Donetsk National Universit, Vinnytsia, Ukraine

UNDERSTANDING THEIR OWN GENDER IDENTITY BY MODERN TEENAGERS

The article is devoted to the study of gender identity of modern adolescents. One of the main problems is the uncertainty or conflict of gender identity, which can cause psychological discomfort, anxiety, depressive states and social isolation. Based on the analysis of scientific literature, the concept of gender identity is clarified, by which we understand - the dynamic process of an individual's awareness of himself as a representative of a certain gender, and the assignment of appropriate social roles, forms of behavior and personal characteristics. The article justifies the sample, taking into account the representativeness of the educational environment, age specificity and gender distribution of respondents. The projective method of unfinished sentences "I am a man / woman" was used to collect data, which covers three components of gender identity: content-cognitive, motivational-activity and emotional-evaluative. The study found that adolescents mostly define their gender identity through biological sex, although some of them show uncertainty. Traditional ideas about gender roles are combined with the desire for equality, overcoming stereotypes and free self-expression. Boys

are focused on success, control, leadership and physical strength, while girls emphasize more on safety, psychological comfort, equal rights and positive interaction. Both sexes value personal development, self-realization and support, but girls more often mention the desire to start a family and find a partner, and also defend their rights in combating discrimination. Overall, the results indicate a gradual transformation of traditional gender models in the adolescent environment and emphasize the need for further research in this area. Overall, the results indicate a combination of traditional and new trends in the formation of gender attitudes among adolescents. The authors emphasize the importance of further research into the factors that influence the formation of gender identity, as well as the development of support programs to ensure healthy personality development in the context of modern social changes.

Keywords: gender, identity, social attitudes, self-expression, values, family, relationships, partners, married couples.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Сучасне суспільство переживає стрімкі трансформації у розумінні гендеру, що розширює спектр гендерних ідентичностей та руйнує традиційні стереотипи. У цьому контексті підлітковий вік стає особливо вразливим періодом, адже саме в цей час відбувається активне формування особистості, у тому числі й гендерної ідентичності.

Однією з основних проблем є невизначеність або конфліктність гендерної ідентичності, що може спричиняти психологічний дискомфорт, тривожність, депресивні стани та соціальну ізоляцію. Підлітки, які стикаються з неприйняттям або нерозумінням з боку оточення, можуть зазнавати булінгу, стигматизації та внутрішнього конфлікту, що негативно впливає на їхній емоційний стан і подальший розвиток.

Додатковим викликом є недостатній рівень підтримки з боку батьків, вчителів та соціального середовища. У багатьох випадках відсутність обізнаності про різні аспекти гендерної ідентичності призводить до упередженого ставлення та відсутності конструктивного діалогу між підлітками та дорослими.

Аналіз досліджень та публікацій

Аналіз наукової літератури показав, що гендерна ідентичність відіграє головну роль у визначенні гендеру як соціального конструкту, вона визначає усвідомлення індивідом себе як суб'єкта соціальних і психологічних ролей.

У роботах Л. Комарницької, І. Завадської висвітлено, що термін «гендерна ідентичність» був запропонований Джоном Мані у 1955 р. для позначення внутрішнього самовідчуття людини як чоловіка або жінки [1].

У наукових дослідження Л. Матохнюк зазначає, що: «...кожен приносить у шлюб власні особистісні риси, цінності, очікування та

життєві установки, що впливають на спільне життя. Відкритість, здатність до слухання та підтримки, а також ефективна комунікація є базовими для відчуття гармонії та задоволеності» [2].

Р. Чіп визначає гендерну ідентичність як динамічний конструкт, що відображає внутрішнє переживання індивідом своєї статі та включає в себе як маскуліні, так і фемінні характеристики, що забезпечують реалізацію статевої поведінки [4].

Н. Шевченко гендерну ідентичність розуміє як результат отождолення особистістю себе з певною статтю, відношення до себе, як до представника певної статі, освоєння відповідних їй форм поведінки та формування особистісних характеристик [5].

Наукові дослідження С. Шляк та А. Шляк зосереджуються на аналізі відмінностей у когнітивних здібностях, емоційних реакціях і соціальній поведінці між статями [6]. Важливою тезою, яка проходить крізь усю роботу, є твердження, що ці відмінності не є абсолютними, а значною мірою обумовлені соціокультурними, індивідуальними та ситуативними факторами. Дослідники розглядають вплив соціальних норм, родинного середовища, освітніх інституцій та мас-медіа на формування гендерних ролей і стереотипів. Автори наголошують на важливості подолання традиційних стереотипів, які обмежують як маскуліність, так і фемінінність, та пропонують підходи для сприяння рівності й гендерного балансу.

Гендерна ідентичність є ключовим елементом гендеру як соціального конструкту, відображаючи внутрішнє самовідчуття особистості та її взаємодію із суспільством. Вона визначає усвідомлення себе як представника певної статі та формування відповідних соціальних ролей і поведінкових моделей. Сучасна гендерна психологія наголошує на комплексному підході до її вивчення, враховуючи біологічні, соціокультурні та індивідуальні фактори.

Формулювання цілей статті

Мета статті – дослідити особливості розуміння власної гендерної ідентичності сучасними підлітками.

Виклад основного матеріалу

Для дослідження було сформовано вибірку учнів 14-15 років Вінницького ліцею № 23, що є репрезентативним освітнім закладом регіону. Це дозволяє врахувати вплив шкільного середовища на формування гендерної ідентичності. Загалом опитано 73 респонденти: 30 хлопців (41%) і 43 дівчини (59%), що дає змогу проаналізувати спільні та відмінні риси між статями. Вибірка також дозволяє оцінити

вплив сім'ї, освіти та ЗМІ на гендерні уявлення підлітків у критичний період їхнього розвитку.

Для дослідження змісту гендерної ідентичності як складного якісного феномену було використано проєктивний метод незакінчених речень «Я – чоловік / жінка». Даний опитувальник дозволяє провести аналіз гендерної ідентичності та визначити компоненти гендерної ідентичності, що складають Я-концепцію особистості. А також дослідити як ці компоненти відповідають загальноприйнятим нормам поведінки для чоловіків і жінок, уявленням суспільства про те, якими повинні бути чоловіки та жінки в різних сферах життя. За основу було взято дослідження М. Ткалич, Т. Зінченко, А. Касьян, яке підкреслює, що гендерна ідентичність є динамічним і багатограним конструктом [3]. Попри наявність спільних для обох статей елементів, існують і виражені гендерні відмінності, які відображають вплив соціальних, культурних та індивідуальних чинників.

Незакінчені речення методики поділені на три групи, кожна з яких є компонентом гендерної ідентичності[3]:

а) змістовно-когнітивний компонент («Я – чоловік / жінка, тому що...»), «... і знаю, що», «... і для мене»;

б) мотиваційно-діяльнісний компонент («Я – чоловік / жінка і хочу...»), «... і можу», «... і роблю»);

в) емоційно-оцінний компонент («Я – чоловік / жінка і не терплю ...»), «... і засмучений (а) тим, що», «... і радий (а), коли») [3].

За допомогою контент-аналізу, тобто аналізу відповідей на відкриті питання опитувань, ми змогли систематизувати та узагальнити отримані дані, що дозволило виокремити основні теми та патерни у відповідях респондентів. Розподіл відповідей за статтю сприяв виявленню специфічних особливостей формування гендерної ідентичності серед хлопців та дівчат. Отримані результати були представлені у відсотковому співвідношенні, що забезпечило наочність даних та дозволило провести порівняльний аналіз між групами, зосереджуючись на ключових аспектах гендерних стереотипів і соціального конструювання гендерної ідентичності.

Перша група питань спрямована на дослідження *змістовно-когнітивного компонента* гендерної ідентичності, а саме, розуміння себе в контексті гендерних ролей, стереотипів та соціальних очікувань (табл.1).

В контексті гендерних ролей найпоширеніша відповідь серед хлопців – «Таким народився» (66,7%), що свідчить про переважну орієнтацію на біологічний чинник. Частина хлопців вказують на анатомічні особливості («Тому що в мене є чоловічі статеві органи» –

13,3%). Дещо менша група обирає невизначені або випадкові пояснення («Так вийшло, не знаю» – 16,7%), а зовсім невеликий відсоток (3,3%) пов'язує це з рішенням матері («Мама вирішила»). Серед дівчат також домінує відповідь «Такою народилася» (55,9%), проте частка тих, хто звертає увагу на анатомію, вища, ніж у хлопців («Тому що в мене є жіночі статеві органи» – 27,9%). Зустрічаються специфічні пояснення, пов'язані з менструацією (2,3%) або власною зовнішністю («Я красива і розумна», «Я низького зросту» – по 2,3%). Певна частина респонденток не має чіткого пояснення («Я не знаю» – 2,3%).

Таблиця 1

**Результати діагностики змістовно-когнітивного компоненту
гендерної ідентичності у підлітків (у %)**

Питання	Хлопці	Дівчата
Я – чоловік / жінка, тому що...	Таким народився (66,7) Тому що в мене є чоловічі статеві органи (13,3) Так вийшло, не знаю (16,7) Мама вирішила (3,3)	Такою народилася (55,9) Тому що в мене є жіночі статеві органи (27,9) Така стать, бо стать жіноча (7) У мене є критичні дні (2,3) Я красива і розумна (2,3) Я низького зросту (2,3) Я не знаю (2,3)
Я – чоловік / жінка, і знаю...	Я чоловік (30) Все в моїх руках, багато чого можу (26,7) Чоловіки більше працюють (10) Шкідливі звички це погано, важливо здоров'я, сила (10) Всі рівні (13,3) Я гарний (6,7) Я правий (3,3)	Я жінка (23,3) Я вільна, незалежна (18,7) Всі рівні (16,3) Я сильна, все зможу (11,6) Я гарна, приваблива, розумна (11,6) Жінки потерпають від чоловіків, права не рівні (11,6) Я маю свої права, обов'язки, бажання (6,9)
Я – чоловік / жінка, і для мене... (важливо)	Важливий розвиток, майбутнє, бути краще (23,3) Важливі мої хобі (23,3) Важливо бути сильним, головним (20) Повага інших (13,3) Важливо бути розумним (6,7) Важливо бути кращим (6,7) Важлива рівність (6,7)	Важливо почувати себе безпечно, щоб не порушувати мої кордони (25,6) Важлива рівність, справедливість (25,6) Важливо хороше ставлення, увага (18,7) Важливо реалізовувати свої мрії, успіх (13,9) Важливий зовнішній вигляд (13,9) Мати сильного чоловіка (2,3)

В контексті стереотипів Значна частка хлопців наголошує на самоствердженні та можливостях («Все в моїх руках, багато чого можемо» – 26,7%), а також підкреслює свою чоловічу роль («Я чоловік» – 30%). Деякі респонденти говорять про соціальну активність чоловіків («Чоловіки більше працюють» – 10%), важливість здоров'я та сили (10%). Порівняно невеликі відсотки стосуються впевненості у власній привабливості («Я гарний» – 6,7%) або абсолютної правоти («Я правий» – 3,3%). Відповіді дівчат частіше акцентують на особистісній свободі й рівності («Я вільна, незалежна» – 18,7%, «Всі рівні» – 16,3%), а також на впевненості у власних силах («Я сильна, все зможу» – 11,6%). Частина респонденток висловлює критичне ставлення до нерівності («Жінки потерпають від чоловіків, права не рівні» – 11,6%). Досить помітний відсоток підкреслює свою привабливість та розум («Я гарна, приваблива, розумна» – 11,6%).

В контексті соціальних очікувань хлопці розділились на дві головні категорії – прагнення розвитку («Важливий розвиток, майбутнє, бути краще» – 23,3%) та особисті зацікавлення («Важливі мої хобі» – 23,3%). Помітно виражене бажання бути «сильним, головним» (20%) і потреба в повазі з боку оточення (13,3%). Дівчата найчастіше згадують потребу в безпеці та збереженні особистих кордонів (25,6%), а також рівність і справедливість (25,6%). Важливе місце посідає доброзичливе ставлення та увага (18,7%), прагнення до успіху (13,9%) й турбота про зовнішній вигляд (13,9%). Лише невелика частка (2,3%) вказує на бажання мати «сильного чоловіка».

Отримані дані свідчать, що більшість підлітків визначають гендерну ідентичність через біологічну стать, хоча частина з них відчуває невизначеність. У відповідях простежуються традиційні гендерні ролі, але також наголошується на рівності й індивідуальних якостях. Хлопці акцентують на досягненнях, контролі, фізичній силі та лідерстві, тоді як дівчата – на рівності, свободі, психологічному комфорті та взаємодії. Підлітки цінують повагу, підтримку та безпеку у стосунках. Загалом результати свідчать про поступову трансформацію гендерних стереотипів і прагнення до рівних прав та можливостей.

Розглянемо другий компонент гендерної ідентичності. *Мотиваційно-діяльнісний компонент* досліджує потреби особистості та висвітлює прагнення пов'язані з гендерними ролями (табл.2).

В контексті мотивації хлопці найчастіше декларують бажання бути успішними, мати владу й повагу (40%), а також наголошують на фінансовому добробуті (23,3%). Певна частка згадує про гендерну рівність (10%), однак трапляються і відповіді, що відображають скептичне ставлення до «жіночих» прагнень рівності. Лише невеликий

відсоток (3,3%) говорить про бажання створити родину, і досить помітний сегмент (13,3%) не має визначеної позиції («не знаю»). У дівчат основний акцент – прагнення до гендерної рівності (34,9%) та поваги до жіночих прав (18,7%), що доповнюється бажанням подолати стереотипи (18,7%). Також дівчата частіше згадують про особисті мрії (13,9%) і традиційні цінності (пошук хорошого партнера, материнство – 6,9%). Прагнення до миру відзначається в поодиноких випадках (2,3%), а 4,6% не визначилися з відповіддю.

Таблиця 2

Результати діагностики мотиваційно-діяльнісного компоненту гендерної ідентичності підлітків (у %)

Питання	Хлопці	Дівчата
Я – жінка (чоловік) і прагну, щоб ...	Бути успішним, мати владу, повагу інших, бізнес (40) Купити омріяну річ, гроші (23,3) Була гендерна рівність (10) Бути впевненим (6,7) Створити гарну родину (3,3) Щоб жінки які хочуть гендерної рівності працювали в шахтах, на заводах (3,3) Не знаю (13,3)	Була гендерна рівність (34,9) Мене поважали, враховували мої права (18,7) Зникли стереотипи щодо жінок (18,7) Мрії здійснювалися (13,9) Знайти хорошого партнера, стати хорошою мамою (6,9) Щоб був мир (2,3) Не знаю (4,6)
Я – жінка (чоловік) і можу...	Все, що хочу (30) Жити, дихати, ходити (16,7) Допомагати іншим (16,7) Дати здачі, бути агресивним (6,7) Бути щасливим (6,7) Робити те, що роблять жінки (3,3) Бути доброзичливим для обох сторін, незалежно від гендеру (3,3) Робити більше ніж жінки (3,3) Не знаю (13,3)	Робити те що роблять чоловіки, бути на рівні (23,2) Одягати, що подобається мені, займатися що цікавить (23,2) Висловлювати свою думку (13,9) Досягнути успіху (9,4) Захистити себе (9,4) Не робити домашніх справ (9,4) Жити (4,6) Народити дитину (4,6) Підтримувати інших (2,3)
Я – жінка (чоловік) і роблю...	Що хочу, що вважаю потрібним, правильним (26,6) Вчусь (16,7) Своє життя краще та інших (16,7) Добре те що вмію руками (10) Вдосконалюю себе (10) Заробляю гроші для себе, підтримки батьків (10) Нічого (10)	Що хочу (23,2) Вчусь (18,7) Все, щоб здійснити мрії, для щастя (16,3) Дії щоб допомогти іншим дівчатам в рівності (11,6) Світ краще (9,3) Всі речі як і чоловіки, роблю краще за чоловіків (11,6) Смачні страви (6,9) Все роблю емоційно (2,3)

В контексті можливостей у хлопців відчувається наголос на свободі дій: «можу робити все, що захочу» (30%). Серед інших

відповідей – здатність допомагати (16,7%), вдаватися до агресії (6,7%) чи наслідувати «жіночі» ролі (3,3%). Водночас 13,3% не можуть конкретизувати, що саме їм під силу («не знаю»). Найбільш характерним серед дівчат є прагнення зрівнятися з чоловіками у можливостях (23,2%) і право обирати власний стиль, займатися тим, що подобається (23,2%). Також дівчата часто згадують про самореалізацію: висловлювати думку (13,9%), досягати успіху (9,4%), захищати себе (9,4%). Деякі респондентки відзначають, що можуть не виконувати «традиційні жіночі» обов'язки (9,4%), або підкреслюють унікальну жіночу функцію народження дитини (4,6%).

В контексті дій більшість хлопців відповідає, що роблять те, що вважають правильним (26,6%), навчаються (16,7%), прагнуть покращити власне життя та життя інших (16,7%). Приблизно 10% хлопців відзначають роботу руками, самовдосконалення чи заробіток грошей, тоді як ще 10% зазначають, що «нічого не роблять» – тобто не конкретизують жодної діяльності. Відповіді дівчат свідчать про те, що 23,2% роблять усе, що хочуть, 18,7% наголошують на навчанні, 16,3% – на діях, спрямованих на реалізацію мрій і досягнення щастя. Окремо виокремлюється група дівчат (11,6%), які підтримують інших дівчат у боротьбі за рівність або зазначають, що можуть робити все «не гірше, а то й краще за чоловіків». Певна частина пов'язує свою діяльність із покращенням світу (9,3%) чи традиційними жіночими ролями (готування страв – 6,9%).

Аналіз даних з таблиці 2 показує, що підлітки прагнуть до успіху, самореалізації та визнання, але дівчата частіше згадують про створення сім'ї. Значна частина опитаних наголошує на важливості гендерної рівності та боротьби зі стереотипами, виходячи за межі традиційних ролей. Водночас зберігаються усталені уявлення: хлопці орієнтовані на успіх і владу, дівчата – на турботу й безпеку. Це свідчить про поступову трансформацію гендерних моделей у підлітковому середовищі та необхідність подальших досліджень.

Третій компонент – *емоційно-оцінний*, він охоплює емоційну оцінку особистістю своїх взаємодій із соціальним оточенням та самим собою, включаючи позитивні та негативні переживання. Цей компонент показує, як наші особисті переживання формують наше ставлення до себе та світу, що нас радує і засмучує (табл.3).

З позиції терпіння найпоширеніша реакція у хлопців (40%) стосується агресії з боку оточення: «на мене кричать, ображають, булять». Ще 30% не терплять знецінення власних захоплень або хобі. Для 16,7% неприйнятною є ситуація, коли їм «вказують, що робити». Водночас менші відсотки респондентів відзначають неприйнятність

брехні (6,7%) або неповаги загалом (6,7%). У 34,9% дівчат найгостріше неприйняття викликає порушення особистих кордонів і приниження, водночас стільки ж (34,9%) відзначають неприйнятність стереотипів на кшталт «слабка стать» чи змушування до «жіночих» хатніх обов'язків. Ще 23,2% наголошують на тому, що не терплять неповаги й нав'язування чужої волі. Деяко рідше (6,9%) згадується обурення щодо жорстокого поводження з тваринами та людьми.

Таблиця 3

**Результати діагностики емоційно-оціночного компоненту
гендерної ідентичності підлітків (у %)**

Питання	Хлопці	Дівчата
Я – жінка (чоловік) і не терплю, коли ...	На мене кричать, ображають, булять (40) Кажуть що щось не так, знецінюють роботу чи інтереси, хобі (30) Вказують, що робити (16,7) Брешуть(6,7) Не поважають (6,7)	Порушують особисті кордони, принижують(34,9) Заставляють робити «жіночі» домашні справи, використання стереотипів «слабка стать», «ти ж дівчинка» (34,9) Вказують, що робити та не поважають (23,2) Ображають тварин, інших людей (6,9)
Я – жінка (чоловік) і засмучений(а) тим, що ...	Мало чесних людей, не все в житті справедливо (40) Мало грошей (30) Гендерні стереотипи актуальні (6,7) Люди засуджують за зовнішній вигляд (6,7) Я не засмучений (16,7)	Панує гендерна нерівність чоловіки не мають поваги до жінок, принижують їх (42) Іноді в мене бувають погані дні (27,9) Мрії здаються недосяжними (23,2) Я не засмучена (6,9)
Я – жінка (чоловік) і радий(а), коли ...	Мене розуміють та підтримують, хвалять та говорять що все виходить (30) Займаюсь улюбленою справою, зробив щось успішно (26,6) В мене є гроші (23,4) Багато друзів (10) Мене називають привабливим (10)	Мене підтримують, захищають, допомагають (27,9) В мене все виходить (13,9) Мені дарують подарунки (13,9) Коли люди ставляться одне до одного однаково (11,7) Коли є друзі (9,4) Коли чоловіки говорять компліменти (6,9) Люди не слідуєть стандартам, не ображають людей за те, що вони вдягають, роблять (6,9) Я виглядаю гарно (6,9) Коли всі щасливі (2,3)

У контексті переживання негативних емоцій найбільше хлопців (40%) засмучені відсутністю чесності й справедливості у світі. Для 30% важливим чинником є «мало грошей», що свідчить про орієнтацію на

матеріальну складову. 6,7% наголошують на все ще актуальних гендерних стереотипах, а ще 6,7% – на осуді за зовнішній вигляд. Водночас 16,7% зазначають, що взагалі не засмучуються. Серед дівчат найпоширеніша причина засмученості (42%) – гендерна нерівність, зокрема відсутність поваги до жінок із боку чоловіків. 27,9% згадують власні «погані дні», 23,2% говорять про недосяжність мрій, а 6,9% зізнаються, що не засмучені нічим.

У контексті переживання позитивних емоцій найчастіше (30%) хлопці радіють, коли відчувають розуміння, підтримку та схвалення. 26,6% тішить можливість займатися улюбленою справою й досягати успіхів. Для 23,4% важливим чинником радості є наявність грошей. По 10% відзначають радість від багатьох друзів та отримання компліментів («коли мене називають привабливим»). Серед дівчат найбільша група (27,9%) вказує на радість від підтримки, захисту, допомоги. 13,9% тішить власна успішність, стільки ж (13,9%) – подарунки. 11,7% згадують про рівне ставлення між людьми. Менші відсотки відповідають про важливість друзів (9,4%), компліментів від чоловіків (6,9%), самовираження без осуду (6,9%) та впевненість у власній привабливості (6,9%). Лише 2,3% радіють, коли «всі щасливі».

Аналіз даних з таблиці 3 показує, що дівчата частіше згадують про негативне ставлення до гендерних стереотипів і дискримінації. Обидві статі не терплять порушення особистих кордонів і високо цінують повагу, визнання заслуг та індивідуальних особливостей. Підлітки прагнуть до позитивних емоцій, таких як радість і задоволення, поєднуючи традиційні уявлення з усвідомленням особистісних прав, взаємоповаги та підтримки.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Отримані дані засвідчують, що підлітки здебільшого визначають свою гендерну ідентичність через біологічну стать, хоча деякі відчувають невизначеність. В їхніх уявленнях поєднуються традиційні гендерні ролі та прагнення до рівності й самовираження. Хлопці орієнтовані на успіх, лідерство, фізичну силу, тоді як дівчата – на безпеку, комфорт і рівні права. Обидві статі цінують самореалізацію, підтримку та повагу. Дівчата частіше акцентують на сімейних цінностях і боротьбі з дискримінацією. Загалом простежується поступова трансформація гендерної ідентичності з урахуванням сучасних соціальних змін.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у визначенні чинників формування гендерної ідентичності підлітків і розробці

ефективних програм підтримки підлітків у формуванні здорової гендерної ідентичності.

Література

1. Комарницька. Л.М., Завадська І.М. Гендерна ідентичність як психологічний феномен. *Інклюзія та суспільство*. Розділ: психологічні науки, 2024. С. 82-87. DOI <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-2-12>
2. Матохнюк Л.О. Особливості задоволеності партнерів шлюбом: чинники, виклики та перспективи. *Перспективи та інновації науки*. 2025. № 2(48). С. 1618-1627. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1618-1626](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1618-1626)
3. Ткалич М.Г., Зінченко Т.П., Касьян А.П. Гендерна ідентичність особистості: зміст, структура, гендерно-рольова диференціація. *Psychological journal*. Volume 6 Issue 1. 2020. С. 101-109. DOI (Issue): <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.1>
4. Чіп Р.С. Становлення гендерної ідентичності старших підлітків у ціннісному вимірі особистості. *Humanitarium*. Психологія. Том. 43. Вип. 1. Переяслав-Хмельницький, 2019. С. 151-161. <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/17517>
5. Шевченко Н.В. Гендерна ідентичність та гендерна соціалізація особистості підлітків. Київ, 2008. С. 362-372. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2008-2.%25p>
6. Шлянчак С.О., Шлянчак А.В., & Тінін Д.Г. (2023). Сучасна проблематика гендерної психології та гендерної ідентичності в період статевої зрілості індивіда. *Наукові записки*. Серія : Педагогічні науки, (210), С. 192-199. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-192-199>

References

1. Komarnytska, L. M., & Zavadska, I. M. (2024). Henderna identychnist' yak psykhoholohichnyi fenomen [Gender Identity as a Psychological Phenomenon]. *Inkluziia ta suspil'stvo: Rozdil: psykhoholohichni nauky*, 82-87. <https://doi.org/10.32782/2787-5137-2024-2-12> [in Ukraine].
2. Matokhniuk, L. O. (2025). Osoblyvosti zadovolenosti partneriv shliubom: chynnyky, vyklyky ta perspektyvy [The Particulars of Partner Satisfaction in Marriage: Factors, Challenges, and Prospects]. *Perspektivi ta Innovatsii nauky*, 2(48), 1618-1627. [https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2\(48\)-1618-1626](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2025-2(48)-1618-1626) [in Ukraine].
3. Tkalych, M. H., Zintsenko, T. P., & Kasiiian, A. P. (2020). Henderna identychnist' osobystosti: zmist, strukturna, henderno-rol'ova dyferentsiatsiia [Gender Identity of Personality: Content, Structure, and Gender-Role Differentiation]. *Psychological Journal*, 6(1), 101-109. <https://doi.org/10.31108/1.2020.6.1> [in Ukraine].
4. Chip, R. S. (2019). Stanovlennia hendemoi identychnosti starshykh pidlitkiv u tsinnisnomu vymiri osobystosti [Development of Gender Identity Among Older

Adolescents in the Value Dimension of Personality]. *Humanitarium. Psykholohia*, 43(1), 151-161. Retrieved from <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/17517> [in Ukraine].

5. Shevchenko, N. V. (2008). *Henderna identychnist' ta henderna sotsializatsiia osobystosti pidlitkiv* [Gender Identity and Gender Socialization of Adolescents] (pp. 362–372) <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2008-2.%25p> [in Ukraine].

6. Shliankchak, S. O., Shliankchak, A. V., & Tinin, D. H. (2023). *Suchasna problematyka hendernoï psykholohii ta hendernoï identychnosti v period statevoi zrilosti indyvida* [Contemporary Issues in Gender Psychology and Gender Identity during the Period of Sexual Maturity of the Individual]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky*, (210), 192–199 <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2023-1-210-192-199> [in Ukraine].